

som forfatteren finder væsentlige. Megen vægt er lagt på at vise den nære sammenhæng mellem den tyske kultur og den tyske politik, og begge disse fænomener er sat i forbindelse med den økonomiske og sociale udvikling. Bedst er fremstillingen af den tyske politik i perioden fra 1871 til 1914, fordi det her lykkes på den ene side at skildre den nationale enheds problemer, på den anden side at analysere de kræfter, som kæmpede imod de bismarck'ske idealer.

I det hele taget må det indrømmes, at Pinsons grundsyn på det tyske problem skaber klarhed for perioden frem til 1930. Fra dette tidspunkt er det imidlertid som om stoffet tager magten fra dets behandler. Som forklaring herpå kan tjene, at Hitler og Hitler-tidens politik efter forfatterens opfattelse ikke lader sig analysere rationelt, fordi Hitler ikke handlede rationelt. De tolv år fra 1933 til 1945 »opened up a chasm of primitive drives and animalic forces that seem to separate the world before and after Hitler by a time span of thousands of years« (s. 479). 1933 kommer derved til at betegne et brud med en udviklingslinie, som med alle forbehold gik fra 1815 over 1848 og 1870-71 til 1919, en linie som først blev genoptaget med oprettelsen af Bonn-republikken.

»Modern Germany« er da en indføring i tysk historie, som på flere punkter tvinger sin læser til at hente supplerende oplysninger andetsteds fra, men som i sine bedste afsnit giver, hvad titlen lover: En syntese af »History« og »Civilization«.

KNUD LARSEN

LORENZ RERUP: A. D. Jørgensen. Gyldendals Uglebøger. København, Gyldendal, 1965. 138 s. Ill. 11,75 kr.

Bogen er en biografisk skildring af historikeren A. D. Jørgensen. Den er skrevet i et letlæst sprog for den store læserskare, som uglebøgerne henvender sig til, og er rigt illustreret med samtidige tegninger og stik. I 1967 er den udsendt også i en tysk udgave.

De fleste af bogens oplysninger er velkendte fra den foreliggende litteratur. Her tænkes først og fremmest på A. D. Jørgensens »En Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab«, der udkom i 1901, fire år efter hans død, men også på Johan Ottosens store nekrolog i Sønderjyske Årbøger 1899 og på Troels G. Jørgensens skildringer af sin far både i Sønderjyske Årbøger 1953 og i bogen »A. D. Jørgensen og 1864«, der udkom i 1964. En rig kilde, som Rerup da også øser af, er »A. D. Jørgensens Breve«, som Harald Jørgensen udgav i 1939.

Bogen skal ikke refereres her, men dens disposition skal kort omtales. I en række kapitler gennemgås A. D. Jørgensens barndom, uddannelse, oplevelse af 1864, historiske forfatterskab, sønderjyske virksomhed, forhold til højskolen, arkivvirksomhed og politiske synspunkter. I dem alle kommer A. D. Jørgensen selv til orde gennem mange citater, der er kyndigt udvalgte, men desværre ikke forsynet med præcise kildehenvisninger. Vægten er med rette lagt på de refleksioner, som begivenheder og arbejde fremkaldte hos A. D. Jørgensen, og derved bliver forholdet mellem fortiden og nutiden et centralt emne i næsten alle kapitlerne. Som eksempel på de mange citater, der åbent eller skjult rummer en dialog med historien, gengives her et stykke af den dom, A. D. Jørgensen af-

siger over Griffenfelds andel i den begyndende enevældes udformning: »Det har været vort fædrelands skæbne, at de mænd, som stod for styret ved de store vendepunkter, hvor fremragende de end ellers kan have været, manglede dybere historisk sans. Således gik det ved de nordiske rigers samling under én konge, således gik det ved reformationens og enevældens indførelse, og således er det atter gået i vore dage. Mænd med store evner og en rig dannelse, med de ædlestes forsætter og en levende fædrelandskærlighed, – men uden blik for det beståendes ret og den naturlige udviklings krav. Derfor alle disse skibbrud for ideer og personer!« (s. 73). En dom også over de nationalliberale.

Det afsluttende kapitel, der behandler A. D. Jørgensens historiesyn, bliver en art syntese. Her bindes de tidligere kapitlers refleksioner sammen af redegørelsen for hans tro på folkets muligheder for kulturel udvikling gennem de nationale opgaver, hans tro på kontinuiteten i historien og hans bevidsthed om sit eget kald. Der antydes en udvikling i A. D. Jørgensens historiesyn, men emnet bliver ikke uddybet.

Det er værdifuldt, at Lorenz Rerup har samlet dette stof og bundet det sammen med kloge kommentarer. Det er lykkedes for ham at lade A. D. Jørgensen fremtræde som den mangestrengede, markante og modsætningsrige personlighed, han var. Det er gjort uden panegyrik, men ikke uden engagement.

VAGN SKOVGAARD-PETERSEN

NYESTE TID

Le marxisme et l'Asie 1853–1964. Textes traduits et présentés par STUART SCHRAM et HÉLÈNE CARRERE D'ENCAUSSE. Collection U/Série »Idées politiques«. Paris, Armand Colin, 1965. 494 s. 18 F.

Det industrielt udviklede Europa var Marx' og Engels' baggrund for udarbejdelsen af den videnskabelige socialismes teori og metode; ikke desto mindre var det i semi-feudale samfund som det russiske og det kinesiske, at marxismen først udmøntedes i konkrete revolutionære resultater.

Udgiverne af nærværende kildesamling mener i deres 135 sider lange vel-disponerede og udtømmende introduktion, at Marx og Engels almindeligvis opfattede en europæisk proletarisk revolution som en forudsætning for koloniernes befrielse; Marx' analyse af det engelske herredømme i Indien aftrykkes som væsentligste kilde, men udgiverne understreger den ringe plads, behandlingen af ikke-europæiske forhold iøvrigt indtager i klassikernes værker. Det var Lenin, der på baggrund af sit virke i et industrielt tilbagestående samfund var den første, som for alvor fattede betydningen af koloniernes egen kamp i en periode, hvor kapitalismen havde udviklet sig til et globalt imperialistisk system. Men afklaringen kom først efterhånden; bogen gengiver bl.a. kilder fra Kominterns kongresser i 1920'erne, der viser den usikkerhed, som prægede marxisternes vurderinger af de asiatiske nationalbevægelseres plads i den verdensrevolutionære strategi, samtidig med at adskillige kilder belyser, hvorledes dette spørgsmål rent praktisk spillede en rolle for den unge sovjetstats ledere i